

Tidskriften *Kommunist* om syndikalismen

Ur tidskriften *Kommunist* nr 44 (1982)

Nummer 44 av Förbundet Kommunisters teoretiska tidskrift *Kommunist* var en specialnummer om *syndikalismen*, i Sverige representerat av SAC (Sveriges arbetares centralorganisation). Organisationen finns fortfarande kvar och har under de senaste årtiondena dragit till sig en hel del radikal ungdom. SAC står inte för en enhetlig ideologi, utan där återfinns strömningar från en mängd olika syndikalistiska och anarkistiska tänkare.

Nedan återges två artiklar från *Kommunist*-nummer 44, kompletterade med en kommentar från nummer 46.

Innehåll

Var står syndikalismen?	1
SAC, självstyre och socialism en kommentar	5
SAC inget fullvärdigt alternativ	14
Lästips – mer om syndikalism och anarkism	17

Var står syndikalismen?

av Dan Collberg

Syndikalismen som *idé* är en strategi för socialismens genomförande. Som *organisation* är syndikalismen en form för den antikapitalistiska kampen och en struktur för byggandet av socialismen. Den gör däremot inte anspråk på att vara någon universell politisk eller ekonomisk teori, typ marxismen. Dock är den ett alternativ till de politiska handlingsprogram, som på ett eller annat sätt grundar sig på Marx såsom revisionismen och leninismen.

Syndikalismen växte fram ur den dagliga arbetarkampen och det är dess erfarenheter, som format syndikalismen i växelverkan med marxistiska och anarkistiska idéer som var i omlopp vid sekelskiftet.

Syndikalismens grunder återfinns i de princip- eller programförklaringar, som de syndikalistiska organisationerna antagit. De är alla kollektiva dokument. Till stor del finns dessutom de för syndikalismen specifika idéerna om kampens organisering omsatta i verkligheten i de syndikalistiska organisationernas struktur och praxis.

Pionjär var den franska landsorganisationen CGT, vars erfarenheter präglade syndikalismens första principdokument, den s.k. *Amiensförklaringen* från 1906. Dess grundsatser har blivit klassiska och återopas ibland fortfarande som syndikalismens principiella grundval. Det kan därför finnas skäl att här närmare gå in på denna deklaration.

Amiensförklaringen ställde syndikalismen på klasskampens grund och ville inom CGT samla alla socialistiskt medvetna lönearbetare till kamp mot kapitalismen. Generalstrejken förordades som kampmetod.

Syndikalismens särart framträder i Amiensförklaringen först och främst i fackföreningarnas (bättre: de ekonomiska kamporganisationernas) s.k. ”dubbla uppgift”: dels att driva fram reformer och genom dagskrav successivt öka arbetarklassens levnadsstandard redan under kapitalismens era. Dels att förbereda socialismen, att genom generalstrejk expropriera kapitalismen och att därefter sätta den ekonomiska kamporganisationen i den borgerliga samhällsstrukturens ställe och själv organisera

produktion och distribution av varor och tjänster.

Det andra specifikt syndikalistiska i Amiensförklaringen rör fackföreningens förhållande till partipolitiken, närmare bestämt till de s.k. arbetarpartierna. För medlemmen föreskrivs en moralisk plikt att tillhöra den ekonomiska kamporganisationen men med full frihet att utanför denna verka för sina partipolitiska, religiösa eller filosofiska idéer. Någon partipolitik inom fackföreningen tillåts inte, en klausul betingad av de nedslående erfarenheterna av hur partisplittring och politiska inbördesstrider förlamat arbetarkampen.

För fackorganisationen själv bannlyses allt samröre med politiska partier, vilka dock ännu inte på minsta vis nedvärderas eller ifrågasätts. Snarare menade man att kampen för den sociala revolutionen måste föras på alla nivåer i samhället. Ekonomin, produktionen, det var fackets domän, politiken och staten partiernas.

Amiensförklaringens formuleringar kan rentav tolkas som att man nästan förutsatte att en medveten arbetare också stödde ett socialistiskt parti eller annan socialistisk gruppering. Vad gäller särskiljandet mellan ekonomisk och politisk kamp får man hålla i minnet, att statens makt över ekonomin vid sekelskiftet ännu var rätt begränsad, det såg den förhärskande klassiska kapitalismen till.

Amiensförklaringen och andra syndikalistiska principdokument i dess efterföljd kan närmast ses som en socialistisk minimiplattform för att ena arbetarklassen till samfällid kamp mot kapitalismen och griper i mycket tillbaka på Första Internationalens stadgar. CGT fick snart efterföljare i andra länder: IWW i USA, CNT i Spanien och SAC i Sverige (1910) är några exempel. Perioden fram till Första Världskriget och ryska revolutionen är den klassiska syndikalismens storhetstid och revolutionär socialism var vid denna tid närmast liktydig med syndikalism. Socialdemokratins vänster hade ännu inte brutit med reformistiska moderpartier.

Men det Första Världskriget tog i stor utsträckning knäcken på de syndikalistiska massorganisationerna. IWW i USA blev t.ex. mer eller mindre förföljd till döds bl.a. för sin propaganda mot kriget. Efter 1917 blev bolsjevikerna förebild för många revolutionärer och lyckades därför till stor del få kontroll över flera länders syndikalistiska rörelser, bl.a. CGT i Frankrike. De ryska syndikalisternas rörelse krossades med våld.

Frihetlighet

På andra håll, t.ex. inom SAC och CNT, vidareutvecklades samtidigt syndikalismen i riktning mot en självständig och mera heltäckande revolutions- och samhällsteori, ofta med udden mot leninismens urartning till diktatur och förtryck. Utvecklingen markerar en tyngdpunktsförskjutning från syndikalismens teoretiska grundvalar inom marxismen till dem inom anarkismen.

Från marxismen har syndikalismen hämtat den materialistiska historieuppfattningen som naturlig förutsättning för klasskampen. Från anarkismen tog man *federalismen* (varje enhets självbestämmande i egna angelägenheter och frivillig samorganisering). Härifrån hämtades också den direkta aktionen (handling utan ombud). Federalism i stället för borgerlig samhällsordning och förvaltning, direkt aktion i stället för ombudsvälde och partipolitisk styrning av arbetarkampen.

Med anarkismen (som ju är ganska mångfacetterad och som detta inte är platsen att utreda) tillfördes syndikalismen ett inslag av idealism till sin historiska materialism. Efter ca 1920 har de anarkistiska bidragen till syndikalismen fått en starkare framtoning, men någon identitet har det aldrig varit fråga om.

Det idealistiska inslaget innebar ett uppbrott från den stundom rätt deterministiska och ortodoxa historiematerialism som satt sin prägel på den ursprungliga syndikalismen.

Klasskampsteorin kompletterades nu med en politisk handlings- och samhällsteori, som kraftigare än innan betonade *uppbyggandet* av det klasslösa samhället redan under kampen mot kapitalismen.

Den ekonomiska kamporganisationen — syndikatet — är ju inom syndikalismen kompletterad med en samhällsorganisatorisk del, hos SAC de Lokala Samorganisationerna, LS. Dessa är inte bara fackliga samorganisationer utan även grundstenarna i det framtida socialistiska samhället — de fria kommunerna som ska ersätta den borgerliga staten.

I denna framåtsyftande egenskap konkurrerar LS således med den borgerliga statens förvaltningsapparat och därmed också med de marxistiska riktningar, som planerar begagna sig av denna stat för sitt övergångsstadium mot kommunismen!

Även i det dagliga arbetet *kan* LS eventuellt ses som medtävlare till partierna på vänsterkanten. LS har dock aldrig ställt upp i val. Den syndikalistiska utom-parlamentarismen har två röster: dels den anarkistiska anti-parlamentarismen, som tar principiellt avstånd från allt samröre med stat, partier och val såsom varande borgarsamhällets förtrycksmekanismer. Men dels — och kanske främst — de praktiska erfarenheterna av partipolitisk styrning (Sverige, Östeuropa) eller partisplittring inom den fackliga rörelsen (Frankrike, Italien).

Vänstern och SAC

Denna bakgrund har också präglat syndikalismens umgänge med politiska partier och grupper. Mot partier med det monopolistiska anspråket att ensamt företräda hela arbetarrörelsen (SAP, de statsbärande kommunistpartierna) har syndikalismen alltid varit kritisk. Den principiella kritiken är dock mindre väsentlig än den praktiska: Det är de s.k. arbetarpartiernas förföljelser och diskriminering av syndikalister som bestämt relationerna.

Bakom marxistiska partiers och gruppers ofta oförsonliga hätskhet mot syndikalismen kan spåras flera orsaker. En är de nyssnämnda monopolanspråken: Man tolererar ingen konkurrens (samma skäl som ofta ligger bakom vänsterpartiers och -gruppers rabbiata inställning till varandra).

En annan orsak är återklanger av Marx' och Engels' uppgörelser med Bakunin och anarkisterna inom Första Internationalen och Lenins ofta ohederliga och demagogiska angrepp mot "anarkosyndikalismen". Vad gäller Marx och Engels fick de själva aldrig tillfälle att yttra sig om syndikalismen, som ju uppstod först flera år efter deras död.

Men det viktigaste skälet till socialdemokraters och kommunisters aversion mot syndikalismen står nog att finna i synen på fackligt arbete över huvud taget och i förlängningen därav i frågan om makten över den socialistiska kampen och socialismens byggande. Syndikalismen står här för en självständig revolutionär facklig linje. Självständig för att den förutsätter arbetarkamp direkt, utan ombud, och revolutionär för att den ser de ekonomiska kamporganisationerna som verktygen för såväl kampen som för uppbyggandet av det arbetarförvaltade socialistiska samhället. Den lämnar helt enkelt inte något utrymme för partierna att påverka det som är socialismens kärna: makten över produktionen.

De marxistiska partiernas fackliga linje — även de mest inbitna revolutionärernas — är i grunden reformistisk. Men ser facken som rent defensiva organisationer utan eget ansvar för socialismen och utan självständiga uppgifter i det socialistiska samhällsbyggandet. Facken ska organisera massorna, men alla offensiva initiativ ska komma uppifrån, från partiet. Det fackliga ledarskapet utgör dessutom ofta själv samtidigt en del av det partipolitiska etablissemanget.

Genom socialdemokratins syn på facket som en viljelös draghjälp åt partiet har fack-

föreningsrörelsen också blivit en legitim tummelplats för partipolitiska *uppgörelser*. För andra vänstergrupper och -partier, som helt och fullt anammat denna syn på fackets roll, har det ansetts som extra meriterande att erövra makten i LO-förbundens klubb- och avdelningsstyrelser. Dyrköpta och blygsamma framgångar i denna strävan har dock sannolikt betytt mindre för att radikaliserat facken än för att förstärka de politiska grupperingarnas egen perspektivlösa reformism i fackliga sammanhang.

I varje fall har hänsynen till de kommunistiska fästena inom LO helt fått bestämma den kommunistiska policyn gentemot SAC. Den har nästan undantagslöst backat upp LO-ledningens och socialdemokraternas försök att utplåna SAC som facklig organisation och misstänkliggöra eller smutskasta syndikalismen som socialistisk idériktning. SAC-anslutna socialdemokrater och kommunister har blivit fullständigt överkörda av sina egna partier, som i riksdagen i praktiken ofta lagstiftat direkt mot SAC (och Hamnarbetarförbundet).

SAC politiskt?

En fråga är om syndikalismen, närmare bestämt SAC här i Sverige, i första hand är att se som ett fackligt eller ett politiskt alternativ. Egentligen är den bådadera, men tills vidare är det otvivelaktigt den fackliga aspekten som överväger. Därför står SAC idag främst som ett socialistiskt fackligt alternativ till LO, TCO och SACO/SR. Dess politiska uppgifter blir aktuella först i samband med en socialistisk revolution. Först då kan den syndikalistiska organisationen hamna på kollisionskurs med de politiska socialistpartier, som för sin samhällsomvandling förlitar sig på den borgerliga staten som verktyg (problemet med dubbelmakten). Konflikten var aktuell i Ryssland under revolutionen (rådsmakten kontra partidiktaturen) och i Spanien under inbördeskriget. I Sverige lär problemet inte bli akut än på ett bra tag.

En vanlig följdfråga gäller syndikalisterna och valen: "Hur röstar en syndikalist?" Bland SAC:s medlemmar, liksom bland LO:s, finns de mest skiftande partisympatier företrädade, samtidigt som SAC är en uttalat socialistisk organisation, vars socialistiska mål finns klart formulerade i principförklaringen. Bland aktiva syndikalister i SAC finns f.ö. flera organiserade socialdemokrater och kommunister, också med förtroendeuppdrag inom sina respektive partier.

Det vore kanske naturligtast om arbetare med fackligt medlemskap i SAC kände *politisk* samhörighet med socialdemokraterna eller VPK. Vad som komplicerar saken är dessa partiernas agerande i statliga, kommunala och fackliga organ gentemot SAC. Både VPK och SAP har t.ex. verkat för en arbetslagstiftning som konsekvent diskriminerat syndikalister och alltmer kringskurit SAC:s möjligheter att verka som en fri facklig organisation. Attackerna mot den fackliga friheten, också riktade mot LO- och TCO-förbundens egna medlemmar och deras möjligheter att agera självständigt, har skett i samarbete med arbetsköparna, som minst av allt önskar se syndikalismen växa i inflytande och styrka.

Min personliga gissning är, att *många syndikalister antingen röstar blankt eller struntar i att rösta. "Skulden" ligger helt hos vänsterpartierna, som genom sin fackliga och politiska praktik själva stöter ifrån sig de syndikalistiskt organiserade arbetarna.*

SAC, självstyre och socialism en kommentar

av Sven B. Svensson

SKP, MLK, FK, KAF, FAM, KFMLr. . . Hela nyvänstern sökte på 70-talet göra en fräsch start. Sossereformismens grepp över arbetarklassen och klassamhället skulle krossas, de revolutionära förbunden och partierna stärkas. På litet sikt hägrade revolutionen och socialismen.

Vägarna dit var dock olika, men mot slutet av årtiondet dominerade i praktiken t.ex. ”gör facket till kamporganisation”. I vissa fall gjordes ett gott arbete, arbetskamrater aktiverades, facket vitaliserades. I andra fall sögs kamrater in i SAP/LO:s karriärsväng.

Hur som helst lät det hägrande målet, socialismen, vänta på sej. Ja. t.o.m. SAP seglade efter 1976 i motvind. Kamrater började tröttna på partibygget och Folkkampanjens pannkaksslut knäckte kanske de sista entusiasterna. Så vad återstår idag av de stolta projekten?

Strömkantring

Lämnar vi de unga punkarnas anarkistiska protest åt sidan, så kan vi alltså registrera en strömkantring inom vänstern i decennieskiftet. Tron på Partiet försvagades. Partiet som via fronter (SKP), hemvärdet (MLK), arbetarråd (FAM) eller vilda strejker (r-arna) skulle samla massorna kring sej inför revolutionen. Tron på tjugo-och trettiotalens politiska modeller började vackla.

Även inom SAP/SSU började det röra på sej. SSU, Socialistiskt Forum och SAFE insåg att Den Svenska Modellen var på fallrepet. Högkonjunkturens ”fördelnings-socialism” var förbi:

”Ett uppbrott är nödvändigt — den epok då kapitalismen betraktades som socialt nyttig lider mot sitt slut. . . Men partiledningen visar ingen ansats till uppbrott. . . Det uteblivna uppbrottet måste resultera i den nödvändiga oppositionen” (ledaren i *Socialistiskt Forum* nr 1/82).

T.o.m. inom VPK började vissa tala om en ”tredje väg”, en väg mellan sossereformism och Öststats-socialism.

Stigfinnande

Vänsterflygelns ytterlighetspoler har alltså hittills varit Den Svenska Modellens stat&kapital-harmoni respektive traditionella kommunistiska modeller. Det som så sker idag är, att man söker strukturera sej förbi dessa förföriska Scylla och Karybdis på sin Odysseus-färd mot socialismen. Men var finns då alternativet?

Folkkampanjens diskussioner om småskalighet, miljövänlig teknik och energisnålhet antydde en ny väg. Löntagarfondsdebatten likaså. I SSU började vissa snegla på Jugoslavians marknadssocialistiska självförvaltning. Andra anknöt till folkrörelsetraditionen och kooperationsidéen. Och på sin kant startades Miljöpartiet med politrukkritik och miljöhänsyn för ögonen. MEN märkligt få gick in i SAC och höjde det syndikalistiska svart-röda baneret. Varför?

Självstyre

Det som så i början av 80-talet kom att stå som en gemensam nämnare var idéer om självförvaltning, energisnålhet och miljöhänsyn. SSU:s program från den stormiga kongressen 1981 uttrycker saken redigt och klart:

”Ett av de viktigaste inslagen i ett socialistiskt samhälle är att människorna ska ha ett omedelbart inflytande över sin egen dagliga verklighet. Dessa obyråkratiska inslag av direkt demokrati och direkt mänskligt engagemang är grundprinciper och mål för den demokratiska socialismen, som

definitivt skiljer oss från öststatskommunismen” (SSU, *Handlingsprogram*, 1981, s 30)

Att denna nya SSU-linje dock har sina klara begränsningar, det påpekades nyligen av Lasse Karlsson känd kärnkraftsmotståndare i LO:

”Trygghet och ting värderas så mycket högre än frihet och gemenskap. Rörelsens sociala arv har gett många av oss en skepsis, för att inte säga rädsla, inför tanken på lokalt självstyre. Sådana idéer brukar betecknas som syndikalistiska eller borgerliga av många fackligt och politiskt ”medvetna” socialdemokrater. . . Reaktionerna efter SSU-kongressen har klargjort det senare (obehaget, förf. anm.). Ändå har SSU bara talat om självförvaltning i bostadsområdena och, i någon mån, inom offentliga sektorn. Om själva huvudfrågan, självförvaltning i produktionen, har SSU hittills tigit”. (*Socialistiskt Forum*, nr 2/82, s 34-5)

Klart är här, att det är oklart vilken typ av självstyre vi idag kan utveckla, hur det ska förhålla sej till marknad, planekonomi, parlamentarism. Dock reser vänstersocialdemokrater idag till Jugoslavien, undersöker kooperativa företag, experimenterar i bostadsområden och glesbygder, bygger vindkraftverk. Eller så försöker man aktivera folk-rörelserna och kommunalpolitiken. Vad denna experimentverkstad kan producera är svårt att säga. Positiv är den i vart fall, för man är absolut inte bortskämd med ett ”gräsrots-perspektiv” från det hållet.

VPK?

Höjdaren Jörn Svensson var tidigt ute med sin framsynta bok *Du ska ta ledningen och makten* (Lund 1974). Boken var framsynt i så måtto, att den klart formulerade ett samhällssystem, som den senare och stormigare debatten om Arvidsson/Berntsons *Makten, socialismen och demokratin* (Malmö 1980) visserligen aktualiserade men bara flummigt tecknade. Liksom Jörn hyllade dansklärarna Arvidsson/Berntson ett löntagarsjälvstyre på arbetsplatserna, men hela visionen förmörkades, sattes ur spel genom en total resignation inför Storebror Statens diktaturhot:

”vi. . .befinner oss i ett historiskt läge, där de lokala enheterna behärskas via makten över helheten — den ekonomiska och/eller politiska. Från denna nivå finns det ingen återvändo” (s 356-7)

Jörn förtvivlade däremot inte vad gäller självstyrets och parlamentets möjligheter att hålla Staten i örät. Kanske bagatelliserade här Jörn möjligheterna att kontrollera de centrala förvaltningsorganen, främst då de ekonomiska. Jörn eftersträvade visserligen en marknadsmodell, men hävdade gentemot arbetslöshet, inflation och monopolisering samtidigt en viss centralplanering. Men hur omfattande? Jörn undervärderade också faran för fortsatt politrukvalde, då han ville bevara parlamentarismen. Medvetna om dessa arbetarsjälvstyrets oklara gränser hos VPK:s enda socialism-teoretiker, så lämnar vi dem t.v. åt sitt öde. Vi har dock kunnat konstatera, att även de accepterar självstyre på företagsnivå.

Syndikalismen, då?

Varför har då syndikalismen inte kunnat göra större inbrytningar i denna nya politiska konjunktur? SAC står ju sedan 1910 för självstyrelseidén, man är både mot pampvälde och för decentraliserat beslutsfattande. Att SAC trots det står och stampar kring 20.000 medlemmar, det kräver sin analys.

One big union

Det är känt att Joe Hill var svensk och att klassjustisen tog kål på honom. Mindre bekant är att Joe var syndikalist, IWW-are. IWW i sin tur lyckades USA:s kapitalister krossa på 20-talet. Kvar lever idag bara minnet och drömmen om ”one big union”, bl.a. i dagens mikroskopiska IWW-grupper.

One big union, en enda stor fackförening, som i strejk efter strejk krossar kapitalet, var i

början också SAC:s mål i Sverige. Storstrejken inträffade 1909. SAC föddes året efter, i missnöjet med LO:s vägran att genom Storstrejken bryta Kapitalets makt. Man hoppades kunna vinna över stora skaror från LO, bli, ”one big union”. Förutom kampen mot en massa plottriga och reformistiska fackförbund och fackföreningar, så ingick i formeln ”one big union” även, att partipolitiken skulle hållas utanför. I Sverige var det SAP:s kontroll över LO, som avskräckte.

Utmarkerna

Drömmen om ”one big union” infriades dock aldrig, utom i CNT:s Spanien på 30-talet. Orsakerna därtill? En orsak är den Ryska Revolutionens magnetiserande påverkan på den europeiska vänstern från 1917. Det blev de nya kommunistpartierna, som skördade frukterna av krigsmissnöjet med socialdemokratins nationalism samt den allmänna nöden. Sålunda tog kommunisterna över i det franska syndikalistiska CGT, på andra ställen bildade man fackoppositionella grupper (bl.a. i Sverige). Sedan kom fascismen och rörde undan de syndikalistiska fack som återstod.

Efter Andra Världskriget återstod i stort sett bara SAC. Även det befann sej dock i utmarkerna av den svenska fackliga scenen. Trots sin antibolsjevism lyckades man inte komma ur sin ringhörna på 50-talet, och 70-talets trendiga betonande av (frihetlig) socialism har inte heller lyckats bryta stagnationen. Internationellt är idag den gamla syndikalistiska internationalen IAA bara en papperskonstruktion, ja inte ens ”stora” SAC är med (Praxis nr 2/80, s 20-1).

Efter denna snabba blick på historiens flodfåra, så upprepar vi vår tidigare fråga: vad i SAC:s struktur har befrämjat denna kräftgång fr.o.m. 20-talet? Kommunisternas styrka kan inte ensamt vara orsaken, speciellt inte sedan Kalla Krigets 50-tal. Återstår inboende hinder mot en expansion.

Facksektivism

Syndikalismen avvisar partier, politik, stat och vill bygga det nya samhället genom en alternativ facklig organisering:

”SAC sätter syndikalismen och de federalistiska samverkansformerna före den politiska parlamentarismen och staten”. (SAC: 80-tal med syndikalismen, broschyr, s 8)

För det första uppstår här en FACKLIG ORGANISATIONSSTRID. SAC hamnar i konkurrens till t.ex. LO. Och en historisk facklig erfarenhet är att ju större en fackförenings organisationsgrad är, dvs. ju fler arbetare den samlar, desto svårare får Kapitalet att motarbeta den. SAC är och har varit litet och upplevs därför som svagare i kampen mot Kapitalet. Absurt nog stöds SAC ibland av företag, som säkert hoppas dra vinster av facklig splittring (se intervjuerna i detta nummer).

Att sedan Motståndarens centralisering genom SAF motsvaras av LO:s centralisering och förlitan på statsstöd via SAP, det upplever många LO-medlem som ett nödvändigt ont. Motståndaren är välorganiserad, så varför inte också vi?

Arbetarna föredrar alltså att kvarstanna i majoritetsfacken. Enighet upplevs spontant som styrka. De ickepartipolitiserade arbetare, som SAC potentiellt skulle kunna vinna, då? Dessa är antingen helt antifackliga eller uppfattar spontant inte vitsen med en svagare facklig organisering. Bara när missnöjet med LO når en kokpunkt så tar man steget in i SAC. Och här tar man så med sej sin tidigare fackliga passivitet in i SAC-boet (se I. Hartman-intervjun).

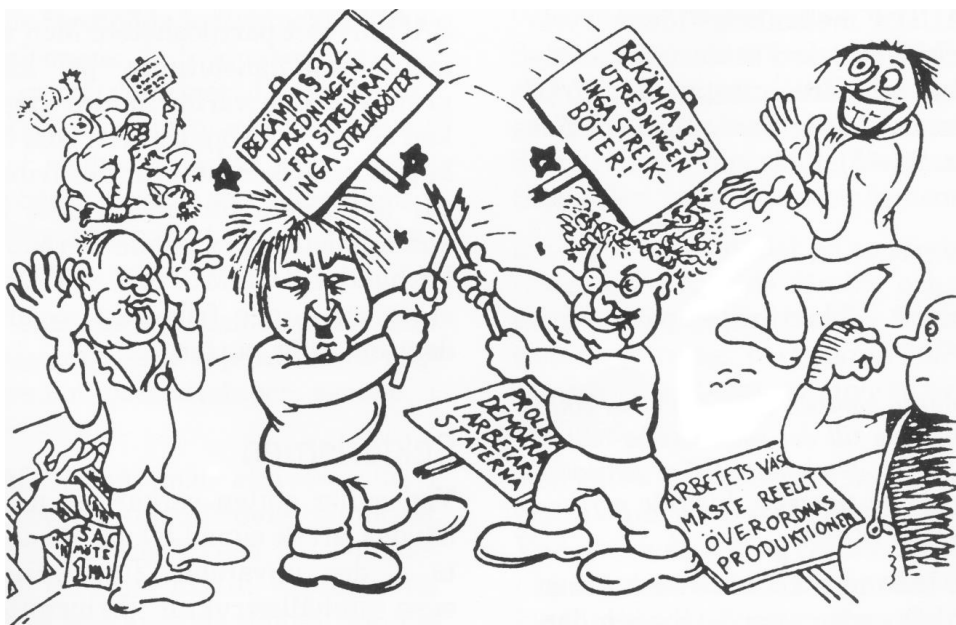
I några av intervjuerna i detta nummer vittnar organiserade SAC-are om detta spontana motstånd mot SAC-organisering (Soininen talar t.ex. om ”gruppträck”). Själv tror jag alltså, att det i botten på LO:s värvningsframgångar ligger en spontan vilja till enighet i ett

fack.

Tyvärr har SAC heller inget instrument att motverka detta organisatoriska dödläge med. Till skillnad från vänstergrupperna kan man inte verka inom LO. Istället lever man i de fackliga utmarkerna, ibland uppfattade som underjorden (se Hillersbergteckningen). Missnöjestendenser inom LO kan SAC alltså inte ta tag i och utveckla på ort och ställe: man är helt enkelt organisatoriskt oförmögen till det. När D. Collberg därför i sin SAC-presentation avfärdar vänsterns fackliga arbete med ”fackföreningsrörelsen. . . en legitim tummelplats för partipolitiska uppgörelser” och ”de politiska grupperingarnas egen perspektivlösa reformism”, så leds tanken till ”surt sa räven om rönnbären”. Att alltså inläsa ett stänk av avund är här säkert på sin plats. Fast det vete Freud...

Först på senare år har krafter inom SAC insett den egna offsidepositionen och sökt ge SAC en mer propagandistisk framtoning, se SAC som en bärare av idéer. Framtiden får utvisa vart detta leder.

Tecknaren Hillersberg i maj 1975. Observera SAC, underjorden och vänstern:

Slutligen finner du dig själv under slagkraftiga paroller på söders höjder tillsammans med förbundet Arbetsmark, Förbundet Kommunist och Revolutionära Marxisters Förbund.

Staten och politiken

När SAC bildades 1910 dominerades samhället av jordbruket, följt av industrin. Staten representerade ohöljd klassmakt, rösträtten var inte ens allmän. SAC:s idé om att vända staten ryggen och via en storstrejk ta över produktionsmedlen verkade mot denna bakgrund helt rimlig.

Efter SAP:s och keynesianismens seger på 30-talet, så inträdde staten som en starkt reglerande faktor i det ekonomiska och samhälleliga livet. SAP inledde sitt långa lagstiftningskorståg mot kapitalismens avigsidor. Den offentliga sektorn svällde härmed, företag förstatligades. Samtidigt krympte bondebefolkningen starkt till mellanskiktens förmån.

För befolkningens massa upplevdes statens roll som högst betydelsefull, ja många (bl.a. SSU) började t.o.m. att dyrka statsingripanden. Att i detta läge hävda SAC:s idéer var uppenbart en seglats i motvind. Staten och SAP resp. SKP upplevdes i den begynnande välfärden inte som uteslutande onda. Efter kriget kom så Skördetiden och standardhöjningarna, då bara SKP tappade greppet bland folk. Utan att dock SAC vann något på kuppen.

Spanien

Men Spanien, då? Där tog ju syndikalisterna (CNT) nästan över 1936, som en kulmen på en lång frihetlig tradition bland massorna. Spanien hade alltså redan en speciell tradition. Man kan dock utan överdrift påstå, att CNT spelade bort sina trumf. Bidragande var säkert, att CNT var *anarko-syndikalistiska*, dvs politiskt leddes av anarkister (FAI). Dessa ”sålde” i sin politiska tafatthet ut revolutionens landvinningar till regeringens stalinister, socialister och borgerliga demokrater (se George Woodward, *Anarkismen*, Halmstad 1964, s 308-20; Felix Morrow, *Spanien 1931-37*, Stockholm 1976). Men att som anarkist ingå i en regering (sic!) var säkert ingen smekmånad!

Det syndikalistiska FAUD i mellankrigstidens Tyskland var också det anarkistlett, med sekteristiska följder: alla partianslutna arbetare utestängdes från FAUD (Lennart K. Persson, *Amsterdam, Moskva eller Berlin*, särtryck 1981, s. 94-5).

Liberalism

Svenska SAC lämnade dock — klokt nog — partipolitiken utanför:

”SAC ansåg den ekonomiska kampen vara den enda viktiga, den enda som kunde leda till det socialistiska målet” och koncentrerade sej på ”. . . de ekonomiska organisationerna, den sociala kampens huvudorgan, fria från partipolitisk inblandning” (op. cit., s 91-2).

Visst är det viktigt att bekämpa kollektivanslutning, att kämpa mot att t.ex. LO verkar som SAP:s och därmed statens förlängda arm (”förmedla kanslihusets beslut”, *Arbetet* 5/10-82, s 2). Men får man därutöver också vara liberalt likgiltig till staten och partipolitiken?

Kapitalismen klarar sej idag inte utan statsingripanden, dess 1800-talsautomatik är satt ur spel, Manchesterliberalismen är en anomali, (se dagens England t.ex.). Detta lämnar ett utrymme åt statlig politik och ”välfärdslösningar”. Och ser vi oss om i Väst, så kan vi notera högst olika funktionssätt för kapitalismen: med eller utan trygghetslagar, informationsplikt, skyddsombud, ATP, bostadsbidrag, fri skolgång etc.

Får vi i detta läge förhålla oss likgiltiga till reformistiska ”alternativ” till ren (t.ex. moderat) klasspolitik? Bl.a. säga som en SAC-are i *Arbetaren* (nr 37/82, s 6):

”Valhandlingen är relativt oviktig. . . /den/ är i sig en markering att man accepterar det bestående.” I riksdagsvalet 1982?

T.o.m. nyvänsterns mera sekteristiska delar menar idag, att man inte behöver vara reformist för att gentemot staten hävda justa krav, t.ex. kräva erkännande av PLO och FDR (El Salvador), gå mot produktionsavgifter eller social nedrustning. Det är fel att överlämna politiken åt klassfiendens och reformismens kohandel. Staten är inget odjur, bara vår strategiska fiende (se debatten om Arvidsson/Berntsons bok i *Zenit* 2/81).

Detta om staten. Vad gäller partipolitiken, så hävdar SAC envetet partilösheten. Men vad är ett parti? Jo, en mänskossammanslutning på klass- eller idémässig grundval. Och varför hindra idépolitiska tendenser, ja kan de ö.h.t. förbjudas? Att som SAC till varje pris hålla partipolitiken utanför det frihetliga samhället, infogar det första förbudet i dess idéarsenal. Frihetliga kommunister som gamla Förbundet Arbetarmakt och Förbundet KOMMUNIST (1972-75) göre sej tydligen ej besvär — den frihetliga socialismen släpper inte in dem innanför porten.

Sekterismen

Vad gäller staten verkar det nästan absurt, när SAC hävdar, att de egna LS-ena ”ska utvecklas till att omfatta. . . den nuvarande förvaltningsapparaten med en egen samhällsstruktur” (Principförklaringen 1976, §7). SAC har alltså redan patent på en framtida ”statsförvaltning”, idag visserligen i mikroformat, men ändå.

Staten och den oviktiga partipolitiken kan vi alltså lugnt skjuta åt sidan och bygga den rena Alternativa Samhällsstrukturen i form av LS och SAC. Det luktar sekterism lång väg. Skillnaden gentemot KPMLr är bara, att de senare bygger det skinande Partiet. Dock även det nyckeln till framtiden, med partipolitik och inte facklighet som tyngdpunkt. För bägge är dock alla andra politiska organisationer åt rättorna, de är statens och kapitalets förlängda arm.

Som en följd av SAC:s synsätt utdöms (se nedan) även revolutionära fackföreningar, arbetarråd, vänsterregeringar, folkfronter etc. som medel i en socialistisk strategi. Allt som tillåter minsta statsmakt och partipolitik avvisas på förhand av SAC. Endast den egna strategin utgör stambanan till socialismen.

Detta får konsekvenser även för dagens alternativrörelser. De drabbas av SAC:s sekterism i så måtto, att de avkrävs kemisk renhet från partipolitik. Inte heller får de ”kohandla” med Satan-Staten. Helst ska också ”frihetliga kamrater” dominera dem. Och det är få alternativrörelser inom bostads-, miljö- och antiimperialistisk kamp, som uppfyller dessa stränga krav.

På senare år har SAC bara deltagit i en del bostadsockupationer (det av I Hartman anförda Mullvaden) och Folkkampanjen. Kanske kan SAC t.o.m. hålla med Lenin om ”hellre färre men bättre”?

Syndikalismens mänskösyn

Syndikalismen tycks mena, att vi alla föds med en inneboende frihetstörst, som kapital och statspolitik nödtorftigt lyckats hålla tillbaka. De auktoritära politikerna skapar toppstyrda organisationer, organisatorisk splittring och partipolitisk dominans och håller så massorna i styr (*Principförklaringen -76*, kommentar 1, 5, 10, 12).

Men genom medlemskap i SAC, en partilös ”one big union”, inser man direkt sina klassintressen. Den dova frihetstörsten driver mänskan in i SAC och vidare mot full frihetlig blomstring.

SAC glömmer här dels de medfödda individuella olikheterna, dels att kapitalismens individualisering och maktlöshet skapar en gravt deformerad mänskotyp. Att bekämpa denna deformation är mycket mödosamt och tidskrävande (vilket psykoanalytiker kan intyga). Processen går litet snabbare i mycket speciella situationer: i kollektiv, vissa föreningar (SAC t.ex.), strejker, vissa katastrofsituationer.

Endast en kvalitativt annorlunda samhällsmiljö kan möjliggöra *allas* frigörelseprocess. I kapitalismens normalläge dominerar däremot passivitet och egoism, i masskala framfött av systemet.

Nej, inte ens inom SAC förmår man aktivera alla. I verkligheten sköter ofta en uppoffrande minoritet självverksamheten (se I. Hartman- och T. Nilsson-intervjuerna). Så mycket tid åtgår härtill, att man inte förmår få LS-ena att tjäna som avsedda samhällspropagandister. T.ex. så verkar 70-talets idé om SAC som ”kommunal påtryckningsfaktor” idag vara avskriven. Nej, i sitt utåtriktade arbete verkar ”förkättrade” organisationer som VPK vara betydligt mer effektiva (T. Nilsson-intervjun). Endast underverk tycks här kunna förmå SAC att ”samla alla arbetande i en gemensam organisation” (*Principförklaringen -76*, kommentar 10).

Min kritik mot SAC är här, att man anser det vara fullt tillräckligt att utåt *propagera* för SAC-anslutning. Att man säger sej vara ”den enda organisationen”, ”det enda alternativet” (sjukhusflygblad). Men de förtryckta massorna tycks inte självmant komma till SAC. Man måste här tvärtom söka upp dem, arbeta utifrån deras villkor. Det positiva med 70-talet nyvästanter var, att den försökte sej på just detta.

De enda som spontant motsvarar SAC:s ideala värvar-bild blir så de yrkesgrupper, som redan i sin materiella situation tenderar åt frihetlighet: rallare, stenhuggare, skogs- och byggnadsarbetare, vissa mellanskikt. Men för att nå alla andra, mer förtryckta yrkesgrupper, så borde SAC nog uppmuntra bildandet av en fristående politisk avantgardeorganisation. Med frihetlig socialism som ledstjärna borde detta (Syndikalistiska Kampförbund?) kämpa igenom självstyrelseidéer i fackföreningar, partier, aktivitetsorganisationer, kommunala församlingar. . . Vissa SAC-are har redan dragit liknande slutsatser och verkar idag aktivt inom det SAC närstående Miljöpartiet, bl.a. i Eslöv.

Som avslutning på styckets inledning menar jag, att SAC:s tafatthet har en filosofisk rot. I likhet med anarkismen tenderar man att uppförstora människans spontana direktdemokratiska frihetstörst:

”Syndikalismen har istället (gentemot marxismen, förf anm) alltid betonat människans möjligheter att påverka genom sin vilja och sina handlingar” (”Syndikalismen”, broschyr 1982, s 10). Möjligheterna för denna den ”direkta aktionens” strategi begränsas dock — enligt marxismen — betänkligt av kapitalismens ”förändrande till oigenkännlighet av den mänskliga karaktären”(Isaac Berlin: *Karl Marx*, Stockholm 1965, s 133). Marxismen betonar här mer, att ”människan /bara/potentiellt är vis, skapande och fri” (ibid.)

Revolutionen och SAC

Sedan början av 20-talet är SAC *evolutionistiskt*. Man släppte då (p.g.a. IWW:s motgångar?) idén om ”engångslösningen” på kampen mot kapitalismen, om Storstrejken som skulle förlama borgarsamhället och tillåta den frihetliga socialismens fria utveckling.

Idag tror SAC istället på en strategi omfattande kooperativ, självstyrande företag och den egna organisationens förstärkta inflytande. Strategin är alltså ”öar av självförvaltning” (*Arbetaren* 25/82, s 7), som växer tills samhället plötsligt domineras av federalistisk självförvaltning.

Vad gäller kooperativ så modifieras den positiva bilden bl.a. av hur vissa kooperativ, som KF/Solidar, fungerar. Vad gäller de självstyrande företagen ökar de inte ens lika fort som antalet konkurser. Och det är ju mest konkursdrabbade företag, som tas över av de arbetande. För vad skulle polisen-staten göra om de anställda plötsligt ockuperade och ville ta över Volvo? Realistiskt sett utgör SAC:s strategi här en ”strategi för successiva bankrutter”.

Slutligen tycks — som vi sett — SAC självt ha avsevärda inbyggda spärrar mot att bli den åsyftade organisationen för alla arbetare. Efter 60 år står man fortfarande och stampar med drygt 20.000 medlemmar. Motståndet verkar överväldigande.

Fy!

SAC menar alltså, att kapital och stat godvilligt kommer att acceptera att de socialistiska öarna successivt drar undan grunden för profit, klassmakt och statskontroll. Marxismen brukar i detta sammanhang framhäva den politiska brytningspunkten: att våldsapparaten och Kapitalets motstånd mot folkmakten är logiskt och måste övervinnas i en konfrontation, om en socialistisk utveckling ö.h.t. ska bli möjlig. Alla sociala revolutioner hittills styrker denna tes. Socialistiska öar accepteras av motståndaren bara om de inte utvecklas så långt som till dubbelmakt — för då slår systemet skoningslöst till, av blind självbevarelsedrift (jfr Eaneskuppen i Portugal 1975 eller Jaruzelskikuppen i Polen 1981).

I kampen för socialismen avvisar SAC dessutom alla andra vägar än SAC:s egen. Befrielsefronter, folkfronter och vänsterregeringar, arbetarråd... alla är förkättrat politiska eller åtminstone icke-fackliga. Typiskt är, att *Arbetarens* positiva internationella nyhetsbevakning reducerar sej till SAC:s broderorganisationer (främst CNT) och självstyrande

företag/kooperativ i utlandet. Allt annat (Nicaragua, Mocambique...) är fy!

Man kan förstå varför SAC hamnar i denna rigida, fastlåsta position: Partier hotar ju dels SAC:s trygga partifrihet, dels erkänner de en annan förvaltning än LS och SAC. Att SAC här är stelbent erkänns av medlemmen Ragnar Ohlsson: "SAC:s ambition att vara en miniatyrbild av det framtida frihetligt organiserade samhället är inte välgrundad" (*Frihetlig Socialistisk Tidskrift* dvs. FST nr 39, s 12).

SAC borde redan idag ge upp sin hopplösa hållning och inleda samarbete med närstående politiska partier och förbund, alternativrörelser och kommittéer. Revolutionen är en smältdegel med många ingredienser. Och vägen till frihetens rike är inte rak, kompromisslös och ren, fri från avarter och övergångsformer.

Ortodoxi

Låt oss som avslutning citera en typisk nyvänstersyn på den revolutionära brytningen, den revolutionära processens slutskede. Denna gång från vänsterrörelsen MES, Portugal:

"Kampen för socialismen börjar i det kapitalistiska samhället och dess första segrar kommer här att uppnås. Förutsättningar skapas för att uppnå den fas, då ett revolutionärt brott med den kapitalistiska ordningen sker, i samma mån som de arbetande klasserna alltmer uppnår den grad av klassmedvetande och organisation, som krävs för den avgörande kraftmätningen.

Den socialistiska revolutionen kan inte sammanfattas som ett gripande av makten. Den inleds före maktövertagandet, i det ögonblick då de exploaterade och förtryckta massorna gör detta maktövertagande till sitt kampmål, varvid proletariatets revolutionära diktatur på sikt permanentas. Proletariatets och dess allierades gripande av den politiska makten upphäver inte klassamhället. Klasserna och klasskampen finns kvar under socialismen, men givetvis under andra former än i det kapitalistiska samhället. . . De arbetandes maktövertagande, under arbetarklassens ledning, har således som mål att bryta bourgeoisins och dess statsapparats herravälde för proletariatets herravälde" (Dokument, I. kongressen 1974, s 113-4).

Syndikalismen och socialismen

Om nu SAC:s socialistiska strategi innebär en krypande process, där bastion efter bastion intas, hur ser då slutmålet, socialismen, ut?

I. Hartman uttrycker i intervjun på ett ställe, att den ekonomiskt starkare "inte får" utnyttja sin ställning. I SAC:s stadgar kompletteras detta "får inte" med "måste" och "det krävs". Den moralism, som här kommer till uttryck, antyder i själva verket, att socialismen i SAC:s tappning bygger på en mängd förutsättningar om de självstyrande enheternas och människornas vilja till enhet.

Federalismen

I SAC-medlemmen Ragnar Olssons ovan citerade artikel om federalismen (FST nr 39/80) anförs (kursiveringarna mina):

"Samhället bör bestå av ett stort antal *i möjligaste mån* självstyrande grupper, som *frivilligt* samordnar sej" (s 12)

"Samhället bör vara uppbyggt av grupper som *inte nödvändigtvis* har motsatta intressen" (ibid.)

". . .*tänker jag mej*, att det inte blir något problem med en gränsdragning mellan det enskilda och det allmänna" (s 9)

"Beslut *får inte* fattas som innebär skada på någon" (ibid.)

Med alla dessa RO:s begränsningar och hans moralism närmar vi oss väl närmast önsketänkandets nivå. Det var trist, för i SAC-stadgarnas närmast epigramartade stadgar ser det federalistiska samhället mycket lockande ut:

”Federalism innebär att varje grupp bestämmer i egna angelägenheter, samtidigt som alla grupper samverkar i gemensamma angelägenheter” (Principförklaringen -76, kommentar 5)

Och man kan ju inte göra annat än hålla med RO om följande motivering:

”Omvänt kommer också kontroll över egna angelägenheter att öka intresset för de allmänna: man kommer att se hur ens egna beslut är beroende av omständigheter och andras beslut. Den som får makt över sina egna angelägenheter kommer också att kräva lika del i beslutanderätten över de gemensamma angelägenheterna” (op.cit., s 11)

Men är det inte att göra det väl enkelt för sej, att teckna en maximalt gynnsam socialism? Det är O.K. — om man eftersträvar detta samhälle på mycket lång sikt = klassisk kommunism. Liksom marxisterna säger RO, att ”det federalistiska samhället förutsätter klasslös-het” (ibid.)

För att tvärtom antyda problemen med självstyre, så kan man anföra Jugoslavien. Självstyret stadfästes här 1952. 1965 kompletterades det med en närmast marknadskapitalistisk miljö och 1974 med ett avancerat direktdemokratiskt valsystem (se G. Zaninovich, *The Yugoslav Communist Party*, ur *Südosteuropa-Handbuch Band I, Jugoslawien*, Göttingen 1975 samt F. Singleton, *Twentieth Century Yugoslavia*, London 1976). Man kan visserligen hävda, att landet ifråga är en enpartistat. Detta är dock ett något primitivt argument, eftersom självstyret trots partiet är mycket starkt och erfaret.

Typiska drag för jugoslavisk självförvaltning, vad gäller problemsidan, har hittills varit: ständiga lokala pris- och lönehöjningar med förhärjande inflation som följd. Företagskonkurrensen tycks också stärka storbankerna och vissa statliga organ (t.ex. partiet och säkerhetspolisen). Likaså har klyftorna mellan rika och fattiga, bl.a. rika och fattiga republiker, ökat (se här Bengt Abrahamsson, *Exemplet Jugoslavien*, Lund 1976, s 146 ff). Arbetslösheten ligger idag på ca 10 proc. och till konkurrensen arbetande—arbetslösa kommer en besvärande allmän egoism.

Men vad gör man då, Ragnar Ohlsson, när företag, republiker och individer *inte* ”frivilligt underordnar sej” det allmännas väl? Hur benar vi upp den besvärande verkligheten?

Marxism och socialism

Som ovan antytts ligger Marx' kommunistiska ideal i linje med federalismen. Hur kommer vi då till detta klasslösa samhälle?

Marx talar om övergångssamhället, det stadium då kapitalismen (efter en revolution) övergår i socialismen, följt av kommunismen. Övergångssamhället utmärks fortfarande av arbetsdelning och skillnader i makt och inkomst. Arbetarna kan här effektivt bara utöva lokal kontroll. Planering blir nödvändig för att hålla centrifugala tendenser (inflation, lönesplittring, glesbygdsproblem...) i styr.

Hur går så kampen från detta ofärdiga samhälle vidare mot kommunismen, klass- och statslösheten? Till följd av produktionsapparatens integrering och den samhälleliga arbetsdelningen (med statsplanering och klasskillnader som uttryck) så måste kampen föras i hela samhället. Olika progressiva enskilda, organisationer och delar av arbetarklassen kommer att på olika nivåer kämpa för kommunismen, andra kommer att sträva åt motsatt håll. Samhälleliga intressekonflikter (om glesbygdsproblem, koncerner, större investeringar, nationella organ, kommunikationer, högskolor etc etc) utvecklar majoriteter och minoriteter och krav på nationellt maktbruk. Verkligheten utgår ju inte alltid från SAC:s ”vilja till enhet”. Val till ett slags riksting är oundvikligt, om inte den starke och knytnävsrätten ska få husera fritt (typ Kampuchea).

Fotas ”rikstinget” i lokalt självstyre och införs remissprincipen samt förs kamp mot politrukvalde, så kommer vi ett steg längre än Arvidsson/Berntson och Jörn Svensson.

Syndikalismens kritik mot SAP/Vpk för politrukvälde är riktig. Om rotationsprincipen införs för ”politiker”, och lokala arbetarråd, fack och kommuner får rätt att nominera egna nationella delegater, så kan kanske Västvärldens nuvarande politrukvälde, arbetsdelningen även på politikens nivå, brytas.

Vägen mot klasslöshet och statens bortvittrande är, vill jag alltså hävda, *ingen egenrörelse*. Endast skolning, kamp och flexibla organisationsformer leder framåt. Tron på det allvisa Partiet (KPMLr) eller folks goda vilja (SAC) gör det inte. Härmed inte sagt, att partier bör förbjudas. Tvärtom är de oundvikliga som bärare av idéer av samhällsformat, progressiva eller inte.

SAC-slutsatser

SAC är alltså en allierad i kampen för ett kommunistiskt, m.a.o. frihetligt socialistiskt samhälle med folkstyre, klasslöshet och fria människor. I dagens kamp kan det också vara skönt att kliva in i SAC:s 20.000-hövdade värmestuga. Samhället är ju så kallt och passiviserande, medan SAC stärker självförtroendet, själv-verksamheten och kunskaperna.

Däremot utgör SAC knappast stambanan till socialismen, snarare ett trevligt sidospår. SAC:s ”Röda öar” kommer aldrig att lämna startbanan om man inte först exproprierar exploatörerna och knäcker borgarstatens våldsapparat. Annars förblir man i periferin, som drygt hundra års anarkistiska samhällsexperiment (se Woodward, op.cit.).

För en sådan kvalitativ brytning med kapitalismen krävs i sin tur en mobilisering i hela samhällskroppen. SAC:s inskränkning till en enda och bara facklig organisering är här helt otillräcklig. Kampen mot klasssamhället och för självstyre måste föras även i andra fackföreningar, partier och föreningar, på *alla* fronter. SAC:s kombination av facklig organisationsmodell och anarkistisk frigörelse från stat och makt kapslar in, förpappar kampen.

Även om vi har mycket att lära av SAC:s interndemokrati och alla andra experiment med självstyre, så utgör de bara en sida av kampen (frigörelsen här och nu, socialismen i vardagen). Men vi måste *också* ha ett ben i samhällspolitiken. Vi måste, som en CNT-kamrat skriver, ”vara den faktor som håller samman allt missnöje och all besvikelse med de politiska partierna och de reformistiska fackföreningarna och som ger striderna en självförvaltningsdynamik” (*Arbetaren* nr 25/82, s 7). Vi måste vara det SAC hittills inte förmått vara — en samhällskraft. För syndikalismen är ”the union” allt — samhället intet. Låt oss försöka lova, att inte vända upp och ner på detta resonemang. Så möts vi säkert på samma sida av barriaderna.

SAC inget fullvärdigt alternativ

Brev till redaktionen av Matts Nilsson

Kommunist nr 44 ägnade ett tjugotal sidor åt syndikalismen och SAC. Det var ett bra initiativ i dessa tider av kris, förvirring och nyorientering inom ”avgrundsvänstern”. Kanske lyckades det också *Kommunist*-redaktionen att ge en bredare, mer mångfasetterad och nyanserad bild av SAC och syndikalismen än vi f.d. FAM-are förmådde (se *Rådsmakt* nr 1 & 2). Våra analyser bars upp av en kanske något annorlunda uppgift: att till varje pris distansera oss från SAC och syndikalismen (inom och ur vilken den *svenska* råds-kommunistiska rörelsen hade kommit att växa fram i början av 70-talet).

Vänstern och SAC

Syndikalismen i allmänhet, och SAC (Sveriges Arbetares Centralorganisation) i synnerhet, har just aldrig annars ägnats någon större uppmärksamhet från den svenska ”nya” vänsterns sida. Inte ens under Den Stora Skogsarbetarstrejken (1975) — då kanske

varenda vänsternisse med självrespekt var ute och samlade pengar till de strejkande — lyckades det ”avgrunden” att upptäcka att det faktiskt var flera tusen syndikalistiskt organiserade skogsarbetare som (i alla fall i Härjedalen och Hälsingland) var pådrivande och de kanske aktivaste i strejkkampen. Mönstret upprepades från gruvarbetarstrejken 1969/70 då flera hundra syndikalister kom att utgöra en i och för sig inte särskilt högröstad — men väl rakryggad, stormötestrogen och för ”fortsatt strejk” röstande — arbetaropinion.

Dessa relativt moderna företeelser på svensk arbetsmarknad får illustrera den okunnighet, vilshenhet och kluvenhet som den ”nya” vänstern i Sverige känt inför syndikalismen och SAC. Med blott ett undantag — den syndikalistiska s.k. grupprörelse som i slutet av 60-, talet befolkade redaktionen för tidskriften *Zenit* — har just aldrig den syndikalistiska ideologin utövat någon attraktionskraft på den ”nya” vänstern. Möjligtvis med undantag från Spanien efter Franco är också detta ett mönster som går igen i alla länder som hemsökts av den ”nya” vänstern. Varför blev det så, och varför riktar först nu — fem över tolv — vissa tröttkörda ”avgrundsmänniskor” sina blickar mot SAC? För att kunna besvara frågor som dessa, måste vi först se på SAC:s utveckling sedan det bildades 1910.

Alternativ till LO?

Ur strikt numerär synvinkel misslyckades SAC kapitalt i sina ursprungliga intentioner att utgöra ett trovärdigt, fullvärdigt och välkänt alternativ till LO. Trots att LO under åren efter storstrejken 1909 tappade många medlemmar och 1911 var nere i blott c:a 80 000, lyckades det nämligen aldrig SAC att ens komma i närheten av LO:s medlemssiffror, och vi får i princip gå tillbaka ända till 20-talet, då till och med underhandlingar om ett samgående mellan LO och SAC fördes (!), för att kunna upptäcka ett LO som på något sätt, eller i någon bransch, kände sig hotat av SAC. Då stod det t.ex. länge och vägde varthän Sveriges gruvarbetare skulle gå fackligt. Efter många och heta strider, och inte så fula knep, trakasserier och manipulationer från LO och LO:s gruvarbetarförbund, lyckades det emellertid LO att dra det längsta strået också här. Precis som det f.ö. blev fallet med de organisationsstrider som 1910-talet hemsökte stenindustrin, där SAC annars — en kort period — hade varit i majoritet!

Så trots att SAC i olika perioder kom att få en inte oväsentlig genomslagskraft inom branscher och näringar som väg & vatten, flottnings-, byggnads-, anläggnings-, gruv-, skogs- och stenindustrin, så kom just aldrig organisationen att framträda som en fackligt fungerande centralorganisation. I alla fall inte om vi ska jämföra resultatet med de visioner och idéer om en sådan som SAC själv, under organisationens tre första decennier, sökte värva medlemmar till. Inom branscher som metall, fabriks och livsmedels är det t.o.m. tveksamt om SAC någonstans eller någonsin kommit i närheten ens av den ”nya” vänsterns inbrytningar. Och på det bygger man definitivt ingen facklig centralorganisation!

Ej ”politik”

Vilka är då — och har varit — SAC:s ideologiska positioner? Från Frankrike och den där verksamma syndikalistiska fackföreningen CGT (idag ”moskvakommunistisk”) hämtade man mycken ideologisk näring i ett inledningsskede både när det gällde stridstaktiken, organisationsuppbyggnaden och målet för sin kamp. Stolt proklamerades ”den sociala revolutionen”, avvisades allt partipolitiskt splittrande av arbetarklassen, och förkunnades fackföreningen (den lokala samorganisationen) som själva grundstenen i det nya, socialistiska samhället. I stora drag får man nog anse att SAC varit sina ideologiska förebilder och väggröjare trogna härvidlag, även om kampen för ”den sociala revolutionen” och ”socialismen” inte kan sägas ha ägnats särskilt mycket uppmärksamhet inom organisationen eller — ännu mindre — vid den medlemsvärkning som pågått och pågår.

I hård konkurrens om ”socialismen” med allt från gårdagens socialdemokrater, Sillén-kommunister och Kilboms-kommunister, till dagens socialdemokrater, maoister, trotskister, marxist-leninister och vänster/rådskommunister, har SAC istället (medvetet eller omedvetet?) kommit att skjuta in sig på särskilda och ofta mycket speciella arbetsplats- och branschfrågor, när det gäller att organisera ditintills oorganiserade löntagare, eller vinna över sådana från andra fackföreningar. Här underlättas detta arbete naturligtvis av att SAC välkomnar i princip alla ”löntagare” — allt från gruvarbetare och sopåkare till läkare och poliser! Något som dock sker bl.a. till priset av att man inte sällan lokalt, i de lokala samorganisationerna (LS), kan ha lika många medlemmar som man har arbetsplatser och branscher representerade. Detta problem tycks dock ha uppmärksammats de senaste åren, varför SAC nu åter — efter åtskilliga decennier av ”låt gå”-mentalitet avsätter både tid och kraft till att bygga upp någotsånär fungerande arbetsplats- och branschsyndikat, som t.ex. Samhällsanställdas syndikat, Metall- och Fabrikssyndikat, Utbildningssyndikat, Byggnadssyndikat, osv. Dock verkar det som om satsningen på denna syndikat-verksamhet (i princip ett verktyg att söka överbrygga avståndet mellan organisationens ombudsmän/förhandlare och medlemmar) begränsar sig till några få orter (Stockholm, Göteborg, Malmö och Uppsala) och i huvudsak bärs upp av de medlemmar som anslutit sig till organisationen under den senaste tioårsperioden.

När det gäller avvisandet av partipolitiken har detta, och det torde vara relativt omvittnat vid det här laget, inte sällan lett till många tragikomiska och pikanta ”incidenter”. Inte så få är de som tolkat detta som om SAC är ”opolitiskt”, ja t.o.m. i avsaknad av någon som helst ideologi, och själva stolt deklarerat att dom röstar borgerligt! Inte så få är heller de gånger då kursdeltagare, på någon av organisationens relativt många kurser, blivit närmast chockade över att få höra att de faktiskt — helt frivilligt — låtit ansluta sig till en ”frihetlig socialistisk och internationalistisk klassorganisation”!

Klassbas

Ändå vore det en grov historisk lögn och generalisering, och påstå att SAC inte vetat, eller på något sätt sökt dölja, vilket ursprung och vilken klassbas man har. Med några få lysande undantag har just aldrig SAC kunnat påräkna något stöd från vare sig borgerligheten, SAF, mellanskikten, småborgerligheten — eller ens enskilda ”överlöpare” därifrån. Däremot har en handfull ”intellektuella” som Stig Dagerman, Wilhelm Moberg och Folke Fridell fötts fram ur syndikalismens led. Betraktat som en ”vänsterorganisation”, trots att man aldrig velat bli betraktad som en sådan, torde få svenska organisationer kunna uppvisa en motsvarighet i ”ensidig klassrekrytering” (arbetarklassen), både när det gäller medlemmar, förtroendemän och journalister på organisationens veckotidning *Arbetaren*. Möjligen har en förändring skett under 70-talet, men den är ännu högst marginell i så fall.

Invändningarna mot och frågetecknen kring SAC måste istället ta en annan utgångspunkt. Nämligen organisationens och syndikalismens allmänna förhållning till marxismen och den historiska materialismen. Inte som dogm, utan som ett levande och användbart redskap att förstå historien, sin egen samtid och allas vår framtid.

Anti-kommunism

Här uppvisar SAC en lång rad betänkliga ”insatser” och ståndpunktstaganden. Så t.ex. drev 50-talets antikommunism organisationen i händerna på en närmast ”amerikansk” eller i varje fall typiskt ”västerländsk” syn på Sovjet, Östeuropa och kommunismen. Under denna tid försvann också — för lång tid framöver — det mesta av allt tidigare tal om socialismen. Denna markering gick tillbaka ända till den ryska revolutionens första år, då syndikalisterna länge förde en aktiv motståndskamp mot bolsjevikernas enpartistat. Inte helt oväntat höjdes det därför många röster för att organisationen aktivt skulle sluta upp bakom parollen ”Finlands sak är vår”, när Sovjet och Finland — under det andra

imperialistiska omfördelningskriget — anföll varandra. Kanske var det organisationens klara och entydiga ställningstagande för ”de röda”, under det finska klasskriget 1917-18, som till sist kom att förhindra ett dylikt ställningstagande?

Oförmågan att se *klassrörelserna* i samhället och historien går också, och kanske framförallt, igen när det gäller veckotidningen *Arbetarens* redigering och organisationens allmänna, utåtriktade propaganda. Inte sällan redovisas och åberopas fördomsfulla, lite naiva och rentut borgerliga invändningar mot LO och ”vänstern”. ”Vänstern” för SAC, i alla fall dess ledning, har nästan undantagslöst ”gått i Moskvas eller Pekings ledband”. Att det skulle kunna finnas en vänster som inte gjorde eller gjort detta är det inte särskilt många SAC-are som har upptäckt (även om dom finns!). Det bjuder därför på avsevärda problem och svårigheter att helt öppet uppträda som kommunist inom SAC. ”Frihetlig kommunism” är möjligen så långt en *anarkistisk minoritet* kunnat sträcka sig till. Att SAC och deras numera borttynade ”international” (IAA — Internationella Arbetar-Associationen) samarbetat både med svenska Kilboms-kommunister, Göteborgska Albin Ström-anhängare och spanska POUM-are verkar det inte vara särskilt många som känner till, eller minns.

När det, till sist, gäller SAC:s mål och medel i sin fackliga kamp, reser också dessa en lång rad frågetecken. Organisationen samarbetar sällan eller ogärna med andra organisationer (vänster-, intresse- eller ”en-saks”organisationer). Nästan som APK, VPK, och SAP, håller man benhårt på idén att man är sig själv tillräcklig.

Tillräckligheten går också igen i organisationsuppfattningen, där de Lokala Samorganisationerna förväntas kunna tillgodose alla de behov som annars demonstrationer, stormöten, ”direkta aktioner” och andra protester kan tillfredsställa. SAC får därför ofta se sig självt placerat på en passiv åskådarplats, när människor utanför organisationen väljer just den direkta aktionen.

Likaså är och förblir SAC:s och syndikalismens idéer om hur socialismen ska kunna förverkligas här i Sverige (och annorstädes) mer en glättad och idyllisk organisationsplan, än en ständig omprövning och debatt om vad som kan resp. bör göras bättre. I princip och lite överdrivet kan man hävda att organisationen ännu uppträder som om vi fortfarande levde kvar i 20-talets Sverige.

Matts Nilsson

Lästips – mer om syndikalism och anarkism

Rodney Edvinsson: [Anarkismen ur marxistisk synvinkel](#),

Daniel Guérin: [Anarkismen. Från lära till handling](#)

César m Lorenzo: [Syndikalismen vid makten](#) (om Spanien)

Victor Serge: [Anarkisterna och den ryska revolutionen](#)